

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA KO'RGAZMALI USULDAN
FOYDALANISH

Abduraxmonova Maxfuzaxon Mahammadsodiqovna
ADU o'qituvchisi

Kuzatish — maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga ta'lim berishning yetakchi uslublaridan biri hisoblanadi. Kuzatish, ta'limiy va tarbiyaviy vazifalarni amalga oshirish maqsadida tarbiyachi-pedagog tomonidan tashkil etiladi va MTTda keng qo'llaniladi. Kuzatish-murakkab bilish faoliyati bo'lib, unda 9idroq nutq tafakkur) ishtirok etadi, barqaror diqqat talab etiladi. Bolalarni tabiat bilan tanishtirish bilish vazifalariga ko'ra, tarbiyachi kuzatishning xilma-xil turlaridan foydalaniladi. Ta'limiy - tarbiyaviy vazifaga ko'ra kuzatish uzoq muddatli va qisqa muddatli bo'lishi mumkin. O'simlik va hayvonlarning O'sishi va rivojlanishi, tabiatdagi mavsumiy o'zgarishlar haqidagi bilimlarning jamg'arilishi uchun kuzatishning ancha murakkabroq turi — uzoq muddatli kuzatishlardan foydalaniladi, bunda bolalarga ob'ektning kuzatilayotgan holatini ilgariyasi bilan taqqoslashga to'g'ri keladi.

Kuzatish predmetninig ayrim belgisiga ko'ra uning holatini aniqlash (masalan, o'simlikning tashqi ko'rinishiga qarab sug'orish, oziqlantirish, issiqlik, yorug'lik bilan ta'minlash, tagini yumshatish, akvariumdagi baliqlarning xatti-darakatiga ko'ra suvni qisman almashtirish zarurligini aniqlash).

Kuzatishlar tarbiyachi tomonidan bolalarni O'simlik va hayvonlar, ob-davo bilan, kattalarning tabiatdagi mehnati bilan tanishtirishda va shunga O'xshashlarda tashkil etiladi. Kuzatishlar faoliyat va ekskursiyalarda, sayrlarda, tabiat burchagida olib boriladi. Tarbiyachining kuzatishga qancha bolani jalb etishi kuzatishning mazmuni hamda tarbiyachi o'z oldiga qo'ygan vazifaga bogliq bo'ladi. Kuzatish bolalarning aqliy faolligida o'tishi, ularni fikr yuritishga, qo'yilgan masalalarga javob topishga undashi, ularni tabiati hodisalarini bilib olishga bo'lgan qiziqishini o'stirishi, tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo'lishni tarbiyalashi, uni yanada go'zallashtirish tabiat boyliklarini ko'aytirish uchun faol harakat qilishga ehtiyoj uyg'otishi lozim. Kuzatishni shunday tashkil etish kerakki, bolalar tabiatni bilib olishlariga samarali ta'sir ko'rsatsin. Kuzatishni bolalarni hayvonlar va o'simliklarni parvarish qilish bo'yicha amaliy faoliyat (qushlarga don berish, yo'lkalarni qordan, hazondan tozalash, daraxt na butalar tanasi atrofiga qorlarni to'plash, o'simliklar ekish, sug'orish, begona o'tlardan tozalash) olib borilsa, yaxshi natijaga erishish mumkin.

Odamlarning g'amxo'rlikiga qushlar o'zining sayrashi bilan minatdorchilik bildiradi. Bolalar ham u yerdan uchib ketishmaydi. Bahorda va yozda bolalar daraxtlar, butalar va boshqa o'simliklarning urug'larini sepadilar hamda ko'chatlar utqazadilar, o'simlikning tevarak-atrofini yumshatadilar, vaqti-vaqti bilan suv quyib, begona o'tlardan tozalaydilar, oziqlantirib boradilar. Shu yo'sinda ish olib borib, ular o'simliklarning unib chiqishini, barg yozishini, gullashini, meva tugishi va pishib yetilishini kuzatib boradilar.

Kuzatish va ekskursiya paytlarida ochilib turgan gullarni uzishlari, ninachi va har xil qo'ng'izlarni tutib chuntaklariga? yoki qutichalarga solib olishlari mumkin. Oqibatda gullar sulib, ninachi va qo'ng'izlarning qanotlari uzilib, oyoqlari sinadi. Bolalarga bunday bema'ni ishlardan o'zlarini tiyib turishga o'rgatishimiz va bu yomon oqibatlariga olib kelishini

tushuntirishimnz kerak. Masalan, bolalarga bunday deyish mumkin. Ninachilar chivinlar bilan ovqatlanadi, bu bilan ular odamlarni har xil yuqumli kasalliklardan saqlaydi. Chunki chivinlar odamlarni chaqib, kasallik yuqtiradi. Kapalaklarni ham tutish kerak emasligini, ularning tabiat burchagida guldan-gulga o‘tib, uchib yurganini, ularning har xil ranglar bilan tovlanadigan qanotlarining chiroylligini kuzatib zavqlanish kerakligi bundan tashqari ularning ko‘pchiligi gullarni changlatishi va natijada o‘simliklarning hosildorligi ortishi haqida tushuntirish lozim.

Buning uchun tarbiyachi o‘zi o‘ta kuzatuvchan bo‘lishi, hasharotlar dunyosi biologiyasini, qaysi hasharot qaerda, qanday sharoitda yashashini, nima bilan ovqatlanishini, qanday foydasi. va qanday zarari borligini yaxshi bilishi kerak.

Bolalarga chumolilarni o‘ldirish, uyasini buzish kerak emasligi, ular ko‘plab zararli hasharotlar bilan ovqatlanishi va tuproqni yumshatishi, shu bilan ular o‘simliklarning o‘sib chiqishi va yaxshi rivojlanishi uchun sharoit turdirishi haqida ham tarbiyachi bolalarga hikoya qilib berishi lozim. Tarbiyachi bolalar bilan chumolining uyasini kuzatadi. Ularni hamjihatlik bilan uyasini tozalayotganini, uyasidagi donlarni tashqariga olib chiqib oftobda quritayotganini birgalikda kuzatadi. Kuzatishni tashkil etishda quyidagilarga rioya etish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

1. Kuzatishdan ko‘zlangan maqsad va vazifa bolalar uchun aniq bo‘lsin.

2. Kuzatish jarayoni rejali ravishda, ma‘lum izchillik bilan amalga oshirilishi kerak. Masalan, tarbiyachi bolalar bilan hayvonlarni kuzatayotganda, eng avvalo ularni e‘tiborini hayvonning xatti-harakatiga anglatadi. Nima qilyanti? Nimani yeyapti? Qanday yeyyapti?

Kuzatish jarayonida tarbiyachi bolalarga gullarni» behuda yulmaslik kerakligini, chunki, guldan meva tugishi, mevasidan yana shunday o‘simlik o‘sib chiqishi,. aks holda bunday o‘simliklar butunlay yo‘q bo‘lib ketishi mumkinligi to‘g‘risida, hatto ko‘pchilikka keraksizdek ko‘ringan yovvoyi o‘t o‘simliklaridan odamlarning sog‘ligi uchun juda zarur va foydali bo‘lgan dorilar olinishini, ularning bargi, mevasi bilan ko‘pchilik hasharotlar, hayvonlar, qushlar ovqatlanishini tushuntirib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta‘lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni. Qonunchilik palatasi tomonidan 2019 yil 22 oktabrda qabul qilingan, Senat tomonidan 2019 yil 14 dekabrda ma‘qullangan. Toshkent. sh., 2019 yil 16 dekabr, O‘RQ-595-son / Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 17.12.2019 y., 03/19/595/4160-son.

2. O‘zbekiston respublikasi Prezidentining 2017 yil 9 sentyabrdagi PQ-3261-sonli “Maktabgacha ta‘lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.

3. O‘zbekiston respublikasi Prezidentining 2016 yil 29 dekabrdagi “2017-2021 yillarda Maktabgacha ta‘lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.

4. Mamatkhalilovna K. N., Shahobidinovna A. S., Nematillaevna K. G. PEDAGOGICAL SCIENCES //The 8 th International scientific and practical conference—Eurasian scientific congress (August 9-11, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. 370 p. - 2020. - C. 175.